

War and the Diaspora in the poems of Avigdor Hamairi

Inst: HAYDER AHMED JASIM AL BAHRANI (Ph.D)

Abstract

Avigdor Hama'iri, a Jewish poet, writer and journalist, was born in 1887. He wrote many poems, stories and essays. The first of his works was written in Yiddish, and then he began to write in Hebrew. In the First World War, Hamairi was involved in captivity, and his wealth of war and families wrote many things. In this research, we focused on his writings, influenced by war and alienation. Hamairi was part of the Zionist system. He sang in Palestine even though he was not born like many Jewish writers in the late 19th and early 20th centuries. This writer has used many terms that encourage immigration to Palestine and the rejection of alienation and integration into European societies, such terms: the land of the Fathers, Christ, promised land, the land of alienation, etc. His use of literary productions depicting the tragedies of war and alienation had a great impact on the reader, which reflected on the goals of this writer who wanted to send messages to the recipient with political objectives. In this research, we wanted to find a link between the personalities of the people and their future world in the Promised Land (the Land of Israel), according to the goals of this Jewish writer.

Keywords: War, Diaspora, Hama'iri, poems.

الحرب والمهجر في قصائد افيدور همئيري

م. د. حيدر أحمد جاسم البحراني

جامعة بغداد/ كلية اللغات/ قسم اللغة العبرية

ملخص البحث

أفيدور همئيري الشاعر والقاص والصحفي اليهودي، المنبثق من المولود عام 1887. كتب الكثير من القصائد والقصص والمقالات. وكانت أولى نتاجاته قد كتبت باليديش، ثم مال إلى ان يكتب بالعبرية. اشترك همئيري في الحرب العالمية الأولى ووقع في الأسر، وبتأثره بالحرب والأسر كتب نتاجات كثيرة. وقد ركزنا في بحثنا هذا على ما كتبه من قصائد متأثرة فيها من الحرب والغربة. همئيري كان جزءاً من المنظومة الصهيونية، فقد تغنى بفلسطين رغم أنه لم يولد فيها شأنه في ذلك شأن الكثير من الأدباء اليهود في فترة نهاية القرن التاسع عشر وبداية القرن العشرين. لقد استخدم هذا الأديب الكثير من المصطلحات التي تشجع على الهجرة إلى فلسطين وتبذ الغربة والاندماج في المجتمعات الأوروبية، ومن تلك المصطلحات: أرض الآباء، المسيح، الأرض الموعودة، أرض الغربة.. الخ. كان لأستخدامه للنتائج الأدبية التي تصور مآسي الحرب والغربة الأثر الكبير على القارئ، الأمر الذي انعكس على أهداف هذا الأديب الذي أراد إرسال رسائل إلى المتلقي تحمل بطياتها أهدافاً سياسية. كذلك أردنا من خلال هذا البحث إيجاد رابط بين شخصيات همئيري وبين عالمهم المستقبلي في الأرض الموعودة (أرض إسرائيل). حسب أهداف هذا الأديب اليهودي.

الكلمات المفتاحية: حرب، مهجر، همئيري، قصائد.

המלחמה והגלות בשיריו של אביגדור המאירי

המלחמה והגלות בשיריו של אביגדור המאירי

מורה ד"ר חיידר אחמד ג'אסם אל בחראני

אוניברסיטת בגדאד/ פקולטת השפות/ מחלקת השפה העברית

הקדמה:

עבודת המחקר הזה מתעניינת בנושא כל כך חשוב שהוא: איך אביגדור המאירי, הסופר היהודי הידוע ניצל את יכולתו הספרותית כדי לשרת את מטרתו הראשית שהיא: השפעתו בקורא שלו דרך הנושאים שביצירותיו. אביגדור המאירי היה מסופרים היהודים שנולדו בהונגריה והוא השתתף במלחמה העולמית הראשונה ונפל בשבי. ובהושפעתו ממלחמה ומשבי הוא כתב יצירות רבות, ואנו התמקדנו בשיריו שהיו בעלי סימנים פוליטיים מובהקים.

2. לשפוך את האור על רוב יצירותיו של אביגדור המאירי, וביחוד שיריו שהיו בעלי מגע למלחמה והשבייה, והגולה וארץ המולדת.

3. ידיעת עולמם הפנימי של גיבורי עגנון, דרך הקשר שבין עולמם החיצוני, והרגשותם הפנימי שהיו בעלי יחס עם ארץ מולדתם, והארץ היעודה שלהם.

שיטת המחקר: שיטת המחקר היא אנליטית, ולרוב היא אנליטית סמיוטית, מפני שאנו מטפלים בניתוח תמונות שגדושות בסמלים ורמזים וכוללות השראות למשוך את הקוראים ולהשתלט על רגשותיהם.

חומר ואובייקט: בעבודת מחקר זו, שפכתי האור על יצירותיו של אביגדור המאירי, וביחוד שיריו, ואיך הוא ניצל את המגע שבין המונחים הפוליטיים בשיריו ובין רקעו הפוליטי של המשורר, כדי שיהיו אמצע חשוב להשפיע בקורא שלו.

בעבודת המחקר הזה השתמשתי בכמה משיריו של המאירי: "איפה המשיח, ארץ הגולה, בין שני האדם, חלומות של בית-רבן, ילקוט שירים, יתום ירושלים, כלפי שמי ריק.. וכו'.

אביגדור המאירי: ביבליוגרפיה:

1. קורות חייו ויצירותיו של המאירי:

אביגדור המאירי: היה סופר ומשורר עברי. הוא נולד בהונגריה ב-1890 ושמו היה (אביגדור פוירשטיין). המאירי גדל בבית סבו ולמד שם עברית. המאירי למד

המאירי ניצל את המונחים שלמעלה ונהפכו לציירים חשובים בשיריו הידועים שלו, למשל **ארץ המולדת, ארץ הגולה, המשיח, ארץ-ישראל.. וכו'.** והצירים האלה היו אמצע חשוב לשכנע את הקורא שלו.

המלחמה והשבייה, היו החרב שנלחם בו אביגדור המאירי עם המתנגדים שלו שהיו בעלי כיוונים שונים לכיוונתו של המאירי, וביחוד בקווי אמנות השיר שלו.

בעבודת המחקר הזה היו לי נסיונות להבהיר את אופי השירים של המאירי, ואיך הוא השתמש במונחים האלה לשפוך האור על מחשבתו הפוליטית שהייתה חלק חשוב מישות הציונית בתקופה שלפני הקמת (מדינת-ישראל ואחריה).

מילות מפתח: מלחמה, גלות, המאירי, שירים.

חשיבות המחקר: חשיבות המחקר נובעת מעצם השתמשותו של אביגדור המאירי במונחים שהיו משפיעים בהרגשתו של הקורא, וביחוד הקורא היהודי בתקופה שלפני הקמת (מדינת-ישראל) ואחריה). העיסוק בדבר הזה נובע מתפקידו החשוב של המאירי כחלק מהישות הציונית, כדי שיהיה הדבר הזה, תוכנית לבנות המדינה העתידית של היהודים, לפי דעתו של הסופר אביגדור המאירי.

מטרות המחקר:

1. לדון בנושא השתמשותו של אביגדור המאירי בנושאים האלה: שיר המלחמה והשבייה, ארץ המולדת וארץ הגולה. הדברים האלה היו אמצעים חשובים לציור אופי יצירותיו הספרותיות של אביגדור המאירי.

פתיחה:

אביגדור המאירי היה משורר מדבר-שיר, הממזג את היסוד הפובליציסטי בתוך עצם הבנין השירי, כדי לחזק בו את כוח דברו. אבל הוא גזר על עצמו יופי מיוחד, שהוא יפי השירה היהודית בתכלית, כלומר זו שיש לה תכלית **לאומית-גזעית**. כי רואה הוא אז את עצמו אור התמיד של מנורת המאור, שיהיה לו זה לאור שמשו, וזה הוא הצבע שלו, האדום! **(רותי, דינה, 2001: עמ' 51)**.

אפשר גם כאן לך משהו מן העצב העמוק של המשורר אביגדור המאירי, שאינו מניחו אף לרגע, הוא העצב של הבדידות הנטועה בו מימי ילדותו: **"יצר לב היהודי הלוחם מנעוריו, והיצר את השלום ולקיים הבניין של מדינתו"**. **(שם, עמ' 57)**.

כשהיה המשורר צעיר ונפשו ההומה מגעגועים השתוקקה לבוא אל המחנה פנימה, הוא מחנה התחייה, של הסופרים, המשוררים, ועסקני התרבות, ביחוד מרוסיה, כדי שיעשה אחד מהם-אז דיבר רתת אל זקני בני ישראל בארץ-מולדתו, הונגריה, שמעל עיניהם רצה לקרוע את: **"קרום העוורון של זקנת אלפיים שנה"**. ואילו עתה, כשדגל ובא בימים וזכה לבוא אל הפנים ולשבת בתוך עמו, בתוככי ארץ-ישראל, אנו רואים אותו והנה הוא חורג לצאת מן המחנה ולשוב המדברה, מדבר הגלות, אשר שם קבר אמו וזכר סבו ודמות חלמו על ישראל סבא וחזון-הגאולה הגדול, אשר חזה בילדותו. **(ריבולוב, מנחן, 1955: עמ' 218)**.

מדעתו את הדבר הוא מתעצב אל לבו עוד יותר-ומגביר את קולו עוד יותר, הוא קול משורר חולם הרוצה להיות לוחם, קול משורר בודד שאינו יכול להיות לבדו והוא קורא אל עמו מבדידותו. הוא קורא לעמו להלחם עם אויבו, כדי לשחררו מן העבדות.

חלומות של ילדות-ויתמות

חלומות הילדות של האיש, כל איש, הם חוטי-היסוד ברקמת-החיים שלו. אולם אצל המאירי הם יותר מחוטים ברקמה. הם יסוד מוסד בשירתו. ולא נטעה אם נאמר, שבהם, בחלומות אלה, ובשירים עליהם, נשתמר האור האנושי הזך יותר מכל שאר החוויות והשירים עליהן. וכה זה בזכות שתי דמויות זוהר שהתהלכו באותו גן-עדן של ילדות, אשר בו נחלמו החלומות. שתי דמויות אלה הן של **הסב** ושל **האם**, ביחוד של האם. **(עמיר, תמיר, 1985: עמ' 72)**.

בישיבה לרבנים. ובהונגריה, התפרסם שירו הראשון **"שירי אביגדור פוירשטיין"** ב-1912.

בשנת 1914 הלך לגיוס לצבא האוסטרו-הונגרי והיה לו תפקיד חשוב כאשר השתתף במלחמת העולם הראשונה כקצין בחזית האוסטרית-רוסית. ב-1916 נלקח בשבי הרוסי ועבר את שנות השבי בסיביר. המאירי עלה לארץ בשנת 1921 בגל העליה השלישית **(הולצמן, אבנר, 1989: עמ' 174)**.

ב-1922 שינה את שם משפחתו ל"המאירי". בשנת 1927 כתב המאירי את הסאטירה הראשונה שלו בתיאטרון. ב-1928 יסד אביגדור המאירי את התיאטרון "המטאטא".

בשנת 1936 זכה אביגדור המאירי בפרס מטעם מוסד ביאליק על ספר שיריו - "ספר השירים". והוא המשיך יצירותיו הספרותיות מכל הסוגים: מחזות, שירה, סיפורת, תרגום ועריכת כתבי עת. ב-1962 זכה בפרס אוסישקין על ספר השירה "בלבנת הספיר". המאירי זכה ב-1968 זכה בפרס ישראל לספרות יפה. המאירי נפטר בשנת 1970. ונקבר בבית הקברות (קריית שאול) **(שם, עמ' 178)**.

2. יצירותיו הספרותיות:

קובץ השירים "משירי אביגדור פוירשטיין" 1912.
הסיפור "תוכנית הנשף" 1923.
השיר "מצדה" 1925.
הסיפור "קשת יעקב" 1926.
הרומן "השגעון הגדול" 1929.
השיר "בין שני האדם" 1930.
הרומן "בגיהנום של מטהה" 1932.
קובץ השירים "ספר השירים" 1933.
השיר "שירי מולדת" 1941.
השיר "יתום ירושלים" 1945.
השיר "כלפי שמי ריק" 1954.
השיר "ארץ הגולה" 1956.
השיר "איפה המשיח" 1957.
השיר "חלומות של בית-רבן" 1962.
קובץ השירים "ילקוט שירים" 1976. **(ליפשיץ, אריה, 1982: עמ' 41)**.

המלחמה והגלות בשיריו של אביגדור המאירי

התוגה הנסתרה בלב המשורר, שבזכרו את אמו ינמיך את קולו וישביח את קצף הסערה הרותחת ברוב שיריו. כי יודע הוא, שמורשה עתיקה הנחילה לו אמו, "בת-המאירים", "בדם ובשתיקה" הנחילה לו זו "יהדות מחשה" ו"קדשי השתיקה". (בן-עזר, אהוד, שם: עמ' 125).

ניתן לנו, איפוא, שוב אות של הוכחה לאותה סתירה פנימית, שעליה נרמז למעלה, לסתירה שבין המשורר, שרק שירת-החיים לנגד עיניו, ובין בן-הנביא, שהמגמה הלאומית תדריכהו מנוחה. וכדי לפייס את דעת השירה שלו. "חלומות של בית רבן"-בנעימה לירית רכה וענוגה, המלאה כיסופי-נפש וגעגועי-לב. כאן נהפכת השירה המדברת לשירה מספרת, והשירה המספרת-לשירה משוררת. הכל מזדכך ומזדהר, והדברים שבעבר נעשים דברים שבהווה, הווה הזוי, החי באורו שלו, החלומי, השירי, האור זה הנשפך על פני הדברים מוציאם מתוך רשות המציאות הכולאת את הרוח וכובלת את הדמיון.

המלחמה כאמצע לשיבה לארץ היעודה

בימי מלחמת-העולם הראשונה קרה את המאירי דבר אשר שינה מיסודו את כל דרך חייו. הוא נקרא לשרות בצבא האוסטרי-הונגארי, אשר בו נעשה קצין, ולאחר נסיונו בשדה-הקטל, במלחמתו על מולדתו, נפל בשבי לפני הצבא הרוסי. ועם השבויים הוגלה לסיביר.

נקל לנו לשער, ומן הנסיון אנו יודעים, מה שיש בכוחה של מלחמה לעשות לנפש משורר חולם, אשר גורש מגן-עדנו, גן חלומות הילדות. אבל להמאירי קרה משהו שהוא יותר מגויס, ויותר משירות בצבא. ב"זכות" המלחמה הזאת, שגילתה לו את פני האדם בחלאתו, את פני האדם הרוצח, את פני השגעון הגדול והנורא, שבא אחריו בימי המלחמה השנייה. (טרטנר, שמואל, 2008: 84).

בזכותה של זו נתגלגל ובא לרוסיה, לארץ היהדות הגדולה והספרות העברית החדשה. ושם היה לו גילוי, גילוי היהדות השרשית, המלאה עסיסי חיים וכשרונות יצירה, והתוססת כולה מכמיהות וערגונות למשהו חדש ומרענן, למהפכה אשר תבער את כוחות-האפל ותצית אש חדשה בלבבות. (מסטבוים, יואל, 1961: עמ' 54).

"וזוכרים לי יפה אותם הרחוקים,
הרחוקים והטובים,
עת חולמי,
חלום התחייה העברית,
קנו להם מקום

"ובלילה, בחלום גילוי סודות אני מרגיש כבשונו של סבי
סבי הוא שר של הקיצים, נביא---". (חלומות של בית רבן). (המאירי, אביגדור, 1962: עמ' 14).

עד כדי כך גדלה ועלתה דמות זו של הסב! והאם, שמתה עליו בילדות, גם דמותה היא נתאצלה עד אשר עלתה למדרגת סמל של כל האמהות הישראליות. האם היהודית-יאמר בשירי שם זו-עצובה היא מאוד, עצובה כליל, וחלומה-אד שחר.

"תקתוק לבבה הוא מזמור לסוד,
שני שירים ונפשה אור צחר
ועצובה היא מאוד האם היהודית,
עצובה היא מאוד". (המאירי, אביגדור, 1912: עמ' 22).

שם אמו היא הדסה והיא שעשתה אותו, את בנה, לבן-הדס המצחק באור, לבן פרחים, בן-אורה, בן-נטע-ישראל, בן חדות כל דור, הדסה: זה היה שם אמו הברוכה, והוא, בן-הדס המצחק באור.

"הדסה, זאת היתה אמתי היפה,
וריה-ניחוח
השפיע עלי,
את-פריה: עין שמש של מזרח שזפה,
עין שמש
יהודה ועין-אדני
הדסה: זאת היתה אמתי היפה,
וריה-ניחוח
השפיעה עלי. (שם, עמ' 25).

והדמות הנעלה הזאת, של האם, הולכת ומשתזרת, יחד עם דמות הסב, לתוך הכרתו הלאומית, וזוהר נפשה הולך ומשתפך לתוך שירת-הכלל שלו לא פחות מאשר לשירת היחיד שלו. ועינה אינה רק עין-אם טובה ומאירה, כי אם גם "עין שמש יהודה ועין-אדני". כי היא יחד עם אביה, הוא סבו של המשורר, הכניסתו לתוך אותו פלטרין אשר בי מסתתר סוד אלוהים, וגם סוד ירושלים. אם הסוד הזה, מספר המשורר בזכרונות-הילדות שלו, גילתה לו אמו, והיא קיבלה מסבו. (בן עזר, אהוד, 1973: עמ' 121).

"בהיכל בוקק שש מעשה ידי חרשים,
בקודש
הקדשים יושבות נשמות קטנות.
תינוקות של בית רבן מוקפים,
שמות-זוהר מפיצי
מורא. (המאירי, אביגדור, שם: עמ' 16).

ואת האם הזאת, שנתנה לו חיי אדם וחיי יהודי, שהביאתו לעולם והכניסתו בסוד-ירושלים, הוא רואה בדמות בתולת-ישראל ובכל שעת צרה ויגון נושא את עיניו אליה. מעניין הדבר, ביחס למה שנאמר בפסוק הקודם על

והנה בא השגעון הגדול. ואתו הפכחון הגדול, האכזבה הגדולה. (בהר, נומק, 2009: עמ' 91).

לימים היה עתיד משורר צעיר זה לשפוך את כל זעם לבו בדברי-פרוזה מורתחים וטרופים, על כל נסיונותיו המרים והמטריפים. במוחו ולבו התחילו מתרקמים אז חוטי-השני של סיפורי-הזוועה, שבאו אחר כל בכמה מיצירותיו שהנחילוהו סבו ואמו וכל סביבתו היהודית. עדיין חזיונותיהם ודברי נבואותיהם של בן-אמוץ, בן-חלקיהו ובן-בוזי בוערים בלבו ומותחים מיתרי לבבו לקראת נסיונותיו החדשים (מעניין הדבר, שנוהג הוא לקרוא את הנביאים לא בשמותיהם הם: ישעיהו, ירמיהו, יחזקאל, כי אם על שמות אבותיהם: אמוץ, חלקיהו ובוזי. (הולצמן, אבנר, 1986: עמ' 65).

"ואני ארצחה נפש? ואנכי אריק חרבי?"

אלי, אלי, אלי,

ואנה אני בא עם היהודי שבקרבי? (המאירי,

אביגדור, 26).

רוצה הוא למות כאלהו, לא רק משום שאינו רוצה לההרג, כי אם גם משום שאינו רוצה ואינו יכול להרוג, והוא שואל בשירו: אלי, אלי, אלי, אנה זה שלחת את בנך בן-הפרח? הוא, אשר פינה תמיד את הדרך לזכוב מתדפק בחלונו ונתן עוז לנמלה העובדת עבודת פרך. הוא הנגוע חולי גדול, והוא החולי של שלום-עולם.

כאן, נדמה לי, יש לא רק פחד-המוות האנושי, כי אם גם משהו נעלה מזה, והוא פחד הכיעור האנושי, הכיעור שיש ברצח, וממילא גם במיתה בידי אדם. אדם שנברא בצלם אלוהים. (בלבן, אברהם, 1947: עמ' 141).

הוא המשורר העברי, שנשתמרו בו חן-ילדות וריח תורה, חס על רצח חלומות לא פחות משהוא חס על רצח גופות. חוש היופי והמוסר שלו שמר עליו שלא לבער עוד יותר את מראה האדם, כפי שנתגלה במלחמה, ושלא לחלל עוד יותר את קדושתו שניתנה לו מאת ד'. דומה, שהאיש אשר גורש מגן-העדר רצה לשמור בלבו פנימה פינת-יקר אחת מאותו גן-עדן אבוד. (שם, עמ' 146).

"לוחם אני, לוחם אני, אני לוחם לכבוד ארצי

היעודה אני לוחם

לארץ מולדת אני לוחם, לכבוד ארצי ומדינתני אני

לוחם" (המאירי, אביגדור, 1925: עמ' 12).

חנייה במוסקבה ובקיוב, אם באיסור ואם בהיותה. (המאירי, אביגדור, 1912: עמ' 17).

ובתוך הנכר השוטם הזה נטעו את נטעי הנעמנים, את נטעי הנאמנים, של חינוך עברי, של עתונות עברית, של ספרות עברית. ואז, באחד הימים הרבים ההם, הגיעתנו בשורה, שמשורר עברי, אח לכמיהה וליצירה, אשר נפל בשבי בחזית האוסטרית-הונגארית, הולך לגלות סיביר-הלא הוא אביגדור פאירשטיין, שבהופעתו הספרותית הראשונה, שנזכרה לעיל, עורר ענין מגרה של משהו מוזר וחדש, ונכתב עליו מעט בעתונות העברית ברוסיה. הובלהו יהודים רבים להפגש עם השבוי ולראות מה אפשר לעשות לשם פדיונו. (מסטבוים, יואל, שם: עמ' 63).

אולם מה שנעשה לא הועיל מיד, והמשורר הוגלה לסיביר, ורק אחר כך, לאחר שהגיע למחוז אי-חפצו, והתענה שם במשך זמן, נתגלגל והגיע לקיוב, מקום שם נתאקלם ו"נתאזרח", עד שנעשה כאחד מבני המשפחה של הסופרים העברים ברוסיה ואוקראינה.

דברים מעטים אלה, שיצאו מתחום ההערכה ונכנסו לתחום הזכרונות, לא באו אלא לרמוז על המפנה החדש והמהפכני, שבא בחייו של פאירשטיין, טרם נעשה המאירי, ואשר מילא תפקיד גדול כל-כך בכל עבודתו הספרותית-שירית. (ריבולוב, מנחם, שם: עמ' 226).

"קנא קנאתי לד' אלהי צבאות ככה יקרע

שבט ישראל לרדת תהומה

ובבוא יום-הדין, כהנתן האות בניכם יתומי

אלהים ואדם יפוצו למוסקבה ורומא".

(המאירי, אביגדור, 1976: עמ' 19)

אבל מובן מאליו, שעוד יותר מן הגילוי הזה, של יהדות רוסיה, השפיע עליו הגילוי הראשון, היסודי, של עצם המלחמה והשבייה שבאה בעקבותיה. מלחמה זו הכתה אותו במכת-רעם. היא החשיכה עליו את עולמו, ויתמות-הילדות שלו נהפכו ליתמות-עולם. מאות אלפים מיליונים, של צעירים, רכים ותמימים כילדים, נלקחו מבית אבות ואמהות והושלכו לתוך פי המולך, אשר שם ניצלו חיים באש של יסורים ומיתות משונות. עולם פראי, עולם אכזרי נתגלה להם, לכל החולמים הצעירים, שאפילו אם עניים היו, ואפילו אם יתומים היו, האמינו בעומק לבבם, שיש יופי ויש קסם ויש תקווה לחיים האלה שעל פני האדמה.

האות אשר נתנו השתים במצחו לכל ימי חייו. (ריבולוב, **מנחם, שם: עמ' 230**).

סיום המלחמה והחכות למשיח

תמו ימי "השגעון הגדול", ימי מלחמת-העולם הראשונה, והעולם החל חוזר לסדרו. גם העולם שלנו נתעורר מחלום-הסיוט, של מלחמות, מהפכות ופרעות-לחזון התקומה הלאומית, למעשה בנין הארץ. באו ימי הצהרת באלפור ומתן המאנדאט. ימי תקווה רבה, ימי גאות נפלאה, וגלי-עליות החלו מכים בים-חיינו. החלוציות זו ההופעה אשר מילאה תפקיד גדול והיסטורי בפרשת חזון הגאולה, נעשתה כוח מלהיב, יוצר, אשר הצית את אש הדמיון בלבותיהם של הסופרים והמשוררים העבריים, ואלה מהם שבאו עם העולים לארץ-ישראל נמשכו בכוח אדיר לתוך תנועת-התחייה. והספרות, ביחוד השירה החלה זורחת באורה. (**שם: עמ' 231**).

המשוררים, שבאו לארץ-ישראל מרוסיה ומפולין הביאו אתם, נוסף לרתח החלוצי, גם את הדחף המהפכני ואת המלל הפרוע של הספרות העברית, אשר עלתה לגדולה ברוסיה הבולשביט.

אברהם שלונסקי, שהיה חדור כולו מרוח השירה הרוסית החדשה, עם אלכסנדר בלוק בראש, וא. צ. גרינברג, איש ה"כאליאסטרע" הפולאנית, מקום שם השתוללה בעוז "השירה הערומה", היו ראשי הדוברים והשרים של מחנה המהפכנים העבריים בארץ-ישראל. הם באו ברעש ובמהומה. הם אימצו את כוחם לשנות את דרכי השיר ואת חיתוך-הדיבור הספרותי. הם גם הרימו את דגל המרד ב"מלכי-ספרות", אשר להם היתה המלוכה- וגם ההשפעה. (**יהודה, מנחם, 2007: עמ' 72**).

אבל הרבה חשוב מגינוני-מהפכה אלה היה-דבר הצטרפותם לגדודי-החלוצים והתמזגותם במפעל-הבנין- והגאולה. כמתנבאים-במחנה וכהלומי-השיר התהלכו צעירים אלה בישוב הקודח בקדחת-הבנין, ונתנו ניב של שיר לאותה שמחת-יצירה, שהיתה מהולה בעצב יסורי הבנין.

גם בעמק ובשאר נקודות הישוב החלוצי התהלכו חלוצי השירה העברית האלה-ובאותו עת הם היו אחרים מאלה שבארצות-הגולה. הם נהפכו מסמלי-שלילה לסמלי-חיוב, ומאלה- לסמלי-דת חדשים של סיפור-מעשה ישן-על תחייתו וגאולתו של עם עתיק-ימים בארץ-חזונו. אביגדור המאירי היה הסופר המובהק מבין הסופרים שלמעלה. הוא

אם רתח בו לבו, וזעם וקילל, משנאה ומלעג על שפלות האדם ואכזריות-החיה שלו, הניח את כעסו לדברי השירה שלו. בשירי המלחמה שנזכרו ושיצאו להם מוניטין, נתערטל ונעשה ריאליסטון עד כדי אכזריות. עד כדי הריסת כל גדרי היופי ומצוות האמנות. על אנושות ערומה הפץ לתת לנו **ספרות מלחמה** נתן בעיקר בדברי השירה שלו. (**צלגוב, ערן, 2011: עמ' 84**).

בשירתו של המאירי, הוא שמר עד כמה שידו מגעת, על הנעימה השירית, שלא פעם עולה ממנה גם הד התפילה והתחינה והמלחמה. ואין זו מדרכו של המאירי לקמץ מלים ולתת דברים במשורה של צמצום.

משורר הקול הוא ולא משורר המראה, ולפיכך נוהג הוא להרים קול, כדי שישמע דברו, ולהאדיר דברו נכדי שיחזק רשמו. לו דרושות תמיד אזנים, שלתוכן ידבר. ואם אין לו אזני אדם, גם אזני חיה מספיקות לו. (**שם, עמ' 89**).

"איפה אנשי המלחמה איפה חלוצי ישראל הלחמנו בשביל גורלנו הלחמנו בשביל ישראל". (המאירי, אביגדור, שם: עמ' 14).

בשדות-הקטל ראה דברים שעליהם כתב בשירה, ואילו בשבייה ראה דברים שבהשוואה לחבריהם הראשונים, מגיא-ההריגה, היו בבחינת "רנן-לחש", ואותם חתם בחותם השיר. אבל אם גם חותמם היה שירי, לא חדלו מהיות את אשר היו: סחי ומאוס, שפלות ושחיתות, התעללות ורצח. בהארבין הושכנו השבויים, ובהם המשורר בחצר-שבויים, בבור, ומשכבם היה-מדמנה, ציר-רפשי. (**הולצמן, אבנר, שם: עמ' 74**).

בכמה משיריו של המאירי הוא רמז ליתד התקועה על הכותל ולרצועה שבמתני האחרון. וטוב לו שלא ניתנה אז רצועה ביתד, וראש-אדם בתוך הרצועה וניצל המשורר ואתו השיר. אבל אם ניצל מתלייה, לא ניצל מיסורים, ולא שבה עוד נפשו לתומה הראשון, לתום החסד של חלומות-הילדות וחזיונות העבר.

"חשוף נא זרועך לא כלפי

אדוני נא את כוחך ליצר האוכלת את בשרך". (המאירי, אביגדור, 1930: עמ' 9).

אם גאה פעם לבו של האדם, ואם אל גאוותו התמימה, יאמר לו המשורר בעל-הנסיון, זה האיש שהלך בחושך המלחמה וישב בצלמוות השבייה. זה היה לקח **המלחמה והשבייה** לאיש שגורש מגן-עדנה של הילדות, וזה היה

זה הוא כל השיר, השיר של החלוץ, שאותו שר אותו חלוץ עצמו, שבשבילו נכתב ושאותו שרנו גם אנחנו פה, באמריקה, אותו ואת הדומים לו-שירים פשוטים וכמעט "ערומים", אבל יש שירה שהיא חיים-אלה הם השירים, שהיו חיים, ושיצרו נוסח חיים. (ריבולוב, מנחם, שם: עמ' 233).

אולם שאלות אלה עצמן, שנשאלו בתמימות אילמת-כמעט ב"שיר החלוץ": "התגיד לי, למה כל זה ומדוע?", ו"התגיד לי מה פירוש השם מולדת?" שאלות אלה החלו מטרידות ומזעזעות את נפש המשורר עצמו, וכשהוציא את השאלות מפיו של החלוץ ועשה אותן לשאלות שלו, נעשו מרות וקשות עוד יותר. (שם: עמ' 234).

תמוה ומוזר הדבר מאוד: כל ימיו התגעגע בן סיני-הרותח לארץ-מולדתו, כל ימיו ראה בחזון-רוחו את ירושלים, כי עם חלב-אמו ספג אל קרבו את חלב-הקדושה שלה. ארץ-ישראל היתה לו "אמו, הורתו", וכשזה והגיע אליה לא ביקש מאתה דבר אלא זה, שתקדש בנשיקתה כל מום בו. (יהודה, מנחם, שם: עמ' 83).

"שום שאלה ובקשה אין לי אליך
שום שאלה ובקשה ארצי, אמי,
הורתי". (המאירי, אביגדור, 1941: עמ' 6).

די לו שעל דשן אדמותיה ישתטח, ובעינים עצמות יתפלל לגשמים. כה יספר-ישיר לנו ב"ארצי הורתי". אבל לא ארכו הימים ופיו ועטו התחילו להשמיע זמירות חדשות, ועצובות מאוד. עוד טרם גווע צליל ה"מדוע" של שיר החלוץ, נתעורר המשורר לכתוב שיר לא של החלוץ, כי אם של עצמו. בשיר זה, הקרוי: "הוי, מדוע-זה ככה?", הוא שואל בפשטות ערומה ואכזרית: מדוע זה, תקוותנו, ספוגת השמש. (ריבולוב, מנחם, שם: עמ' 234).

"מה מארה היא זאת, אשר ים דמנו

המכה את גלוי בלב שמים,
בהריחו חוף ומחוז בלב

והיה לביצה, לאד, למים הוי, מדוע זה ככה ? (המאירי, אביגדור, שם: עמ' 7).

וזה היא האדה אשר אליה שאף ועליה שר באהבת-געגועים אין-קץ, מה דמותה בשירתו, לאחר שזכה והתיישב בה ונעשה אחד מבניה-בוניה ? זוהי האדמה, יאמר בשירו בשם זה, היא אדמת השגעונות, אשר בה "גם אלוהים תוהה בחלום עצבת". זוהי

היה סמל למשוררי המלחמה ובאותו זמן היה משורר השלום והבנין. (שם: עמ' 74).

"מעילי בלוי, קרוע
בלוריתי בליל תנוע
לכבי עד דם פצוע
התגיד לי,
האי, חביבי,
למה כל זה

ומדוע ?(המאירי, אביגדור, שם: עמ' 11).

וגם אביגדור המאירי, שלא היה רוסי ולא היה פולאני, אבל נצטרף אל מחנה הסופרים והמשוררים של אותן הארצות, ונעשה אחד מן החבורה, גם הוא עלה אז לארץ ויחד עם המשוררים הצעירים והמהפכנים החל לשיר את שיר החלוצים והחלוציות, את שיר המהפכה והתחייה, את שיר השכרון הלאומי. החלוצים האלה, השמחים-עצובים, שהיו מחוללים בהתלהבות את מחולות-ה"הורא" שלהם עד כדי אפיסת-הכוחות, נראו לאנשי-השיר-והחזון כאנשי-אש-דת, המבקשים להדבק ביוצרים עד כדי יציאת נשמה. (רבידוביץ', שמעון, 1946: עמ' 171).

דבר זה וודאי היה הכוח-המושך העיקרי, שקשר את נפשות המשוררים בנפשות המחוללים. ואכן, המאירי כחבריו ברוח ובהלך-נפש כתב אז שירי-חלוצים לא-מעטים, שנקלטו בקבוצות ובקיבוצים וגם הוקלטו לתוך תקליטים ועשו להם כנפים-לארצות הגולה הרחוקות.

בשירים אלה וודאי לא נמצא את מיטב-השיר, אבל וודאי בהם נמצאו בהם ממיטב החווייה הגדולה, האחת והיחידה, שאין שניה לה. (שם: עמ' 174).

"בי רוחי כים נגרשת,
כדור נחושת,

אין דירה ואין תלבושת
התגיד לי,
האי, חביבי,
אי האל ואי

הקשט ? (המאירי, אביגדור, שם: עמ' 11).

שירים אלה אלמנטאריים הם, כשירי-עם או כשירי ילדים גדולים, אבל גם בפשטותם ותמימותם הם מעוררים בנו עד היום נעימות געגועים. ונקל לשער מה היה כוחם אז, בימים ובשנים אשר נכתבו והושרו בהמון וביחידות.

(רבידוביץ', שמעון, שם: עמ' 181).

יש תקווה- והיא אובדת,
יש שירה-והיא צורדת,

האי חביבי, התגיד לי
מה פירוש השם מולדת !? (אביגדור, המאירי, שם: עמ' 12).

המשורר אשר "נענש" במציאת המציאות, שלפנים, בימי ילדותו הרחוקים, היתה לו חלום. (מיתל, יצחק, 2007: עמ' 212).

היה לו חלום-כי זה האיש המאירי, האוהב להתראות כמורד, כ"מחלל קדשים", כלועג לתמימים וחולמים, זה הנוהג לדבר בלי משקל, בלי עידון, כדי לבלבל עלינו את עולמנו היפה, החזוי, נדמה לי שהוא עצמו אחד הוא מאותם ילדי-התום שלעולם לא יחליפו את חלומם במציאות, משום שמעולם עוד לא השיגה המציאות את החלום-בדורו, במעופו, ובעשרו הדמיוני.

שירי ארץ-ישראל של המאירי

נראה כאן, בשירי ארץ-ישראל שלו, בכל משחק-תהפוכותיו ובכל עצב-סתירותיו. הנה הוא נופל לארץ, מחונן את עפר הקדושה שלה ושופך שירת-נפש בחיקה, והנה הוא "מתנפל" עליה בכל מרי-נפשו וגודש-אכזבתו. (זילברשלג, יצחק, שם: עמ' 171).

עומד הוא בתוך ירושלים- בשירו "יתום ירושלים", ורואה:

"הכל בה צורב והכל בה כואב,
כספחת פורחת
הכל בה נאבק מנפש ועד גוו
אלוהים פה הכל המוות,
פה פרדס צער-עד, והכל בא
כל פרח וכוויה
פה צער וכוויה כל רז,
ושבעתים כאוב,
כאוב הוא הנצח" (המאירי, אביגדור, 1945: עמ' 13).

זוכר הוא, וכן זוכרים גם אנו, את יתמותו הוא בבית אמו, ואת אהבת-הלבנה שלו, והנה נגלה לו ליתום זה גם יתום-ירושלים, המואר ומוזרח כולו באור הלבנה היתומה. ולאור-הלבנה הזה הוא הולך לבקש את נשמת אמו-ירושלים. (מיתל, יצחק, שם: עמ' 216).

אמו-ירושלים-היא מקור חייו וחלומותיו, חזיונותיו ועתידותיו, ומקום משכן יהדותו "היפה והחמה". אליה הוא בא עתה לקבל את מה שלא ניתן לו עד כה. ואל חברת יקירה, אלה כהני הצער ונושאי הסבל, שומרי משמרת הקדושה, הוא מתחתן: יקירי ירושלים, קחוני אל חברתכם! (ריבולוב, מנחם, שם: עמ' 236).

האדמה של חולי הקודש, אשר בה יעמוד יחזקאל, על הר תבור, ובטירוף מוח ינקר בסוד אלוה, בגורל עם ואדם: מי לחיי עד ומי לדראון? זוהי האדמה, אדמת הנביאים, אשר יביט בה אלוהים ויראה "מחנה מצורעים, כולם בני שמים, המביטים עצומי עין לעבר אלפי פרסאות ועבר אלף דור". (זילברשלג, יצחק, 1943: עמ' 162).

אבל יחד עם זה-הרי היא, האדמה הזאת, גם אדמת בני עקיבא, אשר בה לוחט כל רגב באושר אדוני. והוא קורא לאחיו הנע ונד בנכר, את אחיו שנפשו נתונה בסד של עבדות-גויים, שיבוא הנה ויראה גלוי-עינים את אל מדבר-סיני.

"זוהי האדמה, אדמתך היא, יהודי,
כל רגב פה מזבח בעמק ובהר.
אשריך אם הרגשת פה
מן השמים
ואוי לך שבעתים, אבוי לך
שבעתים
אם לא תרגישה כבר". (המאירי, אביגדור, שם: עמ' 8).

כן. זוהי אדמת השגעונות, משום שהיא מעוררת ומגלה את התהפוכות באדם היהודי, שמרחוק ראה בה את זבול הקודש ומשכן הפאר, ומקרוב הוא בה את היפוכם, שמרחוק לא ראה אותה כמו-עיניו, כי אם חזה אותה בעיני-רוחו, ולפיכך היתה לו חזות-הכל: כל מה שחפץ לבו לייחס לה-יחס לה. כל מה שהתאוה דמיונו לתלות בה-תלה בה. כל מה שחשקה נפשו למצוא בה-מצא בה. (זילברשלג, יצחק, שם: עמ' 168).

אולם עתה, כשהגיע ובא בתוכה, ונעשה חלק ממנה, שאת חייה הוא חי-כאחד מני רבים-קשה לו להשלים עם המציאות שבאה במקום החלום. והוא מתעצב ומתמרמר, מבקר ומוכיח, בלי הרף ובלי רחמים. פה-בארץ הזאת-אומר הוא בשירו:

"יש לנו הכל
הכל יש לנו
וגם שמי תכלת
בשמי-התכלת
ותקווה בת אלפיים
הכל יש לנו
אך אחת אין לנו
המאירי, אביגדור, שם: עמ' 9).

אנחנו בעצמנו-לשון רבים הוא. אך כלום אין רבים אלה מחוברים מיחידים? ואחד היחידים האלה הוא בלי ספק

במציאות האפורה והעכורה, והוא שופך את כל זעם חמתו על אנשים-אחים, המקבלים את המציאות כמות-שהיא על גדולתה ועל קטנותה, על דבשה ועל עוקצה.

ארץ החלום וארץ הגולה

כל המרירות, כל הזעם, כל השנאה, שנצטברו בלבו של המשורר היתום, שראה עני בשבט עברתו, במלחמה ובשבייה-עת הוכה העולם בשיריו האחרונים, עת נהפך כל העולם, כל אלה נצברו ונשפכו על ראש בני ציון, אשר אכלו את מלך המשיח, והפכו את החלום הגדול למציאות קטנה ומרה כל-כך. (שם: עמ' 104).

"נפלא היה הרז השוכן בציון

**פלאו החתום השרה עלינו זוהר
כל חלום, כל הוד וכל גבורה**

**במחר ובצער באלוהים ובאדם". (המאירי,
אביגדור, 1956: עמ' 19).**

אין ספק שלא מעט השפיעו על המשורר צרות-הכלל-הספסרות, ריב המפלגות ומלחמת-האחים, אבל לא פחות מזה ברור, שגם צרות-הפרט גרמו לא מעט לתוגה זו ולדכאון זה. כי כלום לא נדע ולא נזכור את מצב הסופר, וביחוד המשורר, העברי, בעצם ימי הגאות של ראשית הגאולה?

רעב, זה היה מנת חלקם, והמאירי לקח מנה אחת אפים מן ה"מתנה" הזאת. ואם גם לא הרבה לכתוב על זה בשיריו, נאזין ונתפוס רמזים ברורים למדי על מארת-החיים הזאת בכמה וכמה מדבריו. (ריבולוב, **מנחם: עמ' 238**).

"מי צרר את שנינו בילקוט העוני,

לוטש מגל-קציר ולוטש שיר-חורף?

ולעת זקנתו

כל בוצרי ששון-חיינו יפנו לגו עורף.

(המאירי, אביגדור, שם: עמ' 20).

כן, כל בוצרי ששון-היצירה יצאו במחולות, לקול צליל הכינור של המשורר כלקוט הד הפטיש של האמן-הפסל, ואילו הם, המשורר והאמן, **באפר-שיר ובעיוורון-עינים** יצאו ויושיטו יד בתוך מחולת-המחנים. ובדברים ברורים עוד יותר ידבר אלינו בשירו זה על נושא הגולה של היהודים בכל רחבי העולם, אך בסגנון כל כך בהיר. ואם כי יודע הוא, יותר מכל שאר האנשים, שיש חלומות קסם משלל גוני-הקשת. (יעוז-קסט, **חנה, 1983: עמ' 84**).

"זהו כל האושר, לתת מאשר אין לנו,

ובבוא חג הפסח לירושלים מתעוררים ומתבלבלים אלפי אביבים בו בכך שבא אל אמו לימי החג הגדול, וכל שלד מת מתחיל נושם שמש. ובן זה משורר בכל כוחו:

"היו ברוכים לי רוחות, שליחי אל היובל,

מחכה אני היום, מחכה אני כעת

למשיח, למדיח-למי שיבוא

ובלבד שיבוא

חג הפסח היום ולאמונה אין חקר (המאירי,

אביגדור, שם: עמ' 15).

"למשיח, למדיח", האומנם אין כל הבדל ביניהם? וודאי יש, אלא שמרוב התפעלות והתבסמות מריח-נצחה של האם ירושלים נעשה המשורר כמבולבל בדעתו, שאינו משגיח במי שיבוא ובלבד שיבוא-ויהיה זה משיח, והיה זה מדיח. (מיתל, **יצחק, שם: עמ' 220**).

אבל אנו יודעים מאוד, שלא למדיח, כי אם למשיח מצפה הוא. על זה יעידו כמה וכמה שירים שלו, אשר מהם יעלה קול הקריאה, קול-הכוסף למשיח.

ואפשר שדווקא משום כך, דווקא משום געגועיו למשיח, הוא מר ומתמרמר כל-כך, והופך שיר-שמחה של גאולה, או ראשית גאולה, לשיר-עצב של גלות, וזמרת געגועים על אחיו בתמול ועל "חלום המדברה". (ריבולוב, **יצחק, שם: עמ' 237**).

כי כל מה שהוא **רואה פה** פחות הוא ממה שהוראה שם, במדבר הגלות. הוא רוצה לראות את עמו בארצו בעיני אדוני: ממרום דורות ועתידות אין-חקר, דרך המחר, דרך מחרתים. בטוהרבן שמים, בלי גועל ודם, ובבלי כאב ודמע. (מיתל, **יצחק, שם: עמ' 223**).

"אראה את נפשנו כאשר חפצנוה,

כאשר דימינוה בששון יצירתנו

יהא נא דמה ארגמן-השחר,

המאיר פנינו

באור-גבורה של בראשית-הנצח.

(המאירי, אביגדור, שם: עמ' 17).

רוצה הוא לעשות את ארצנו השוממת **עטרת לראשו,** שתהא "משובצת נשמות-הוד ככוכבי-השמים" והוא-ישב במרומי קרת וישפוך ששון-אלוהים על גוי ועל אדם יחד. (**צלגוב, ערוך, שם: עמ' 99**).

אבל לא כל מה שרוצה, או חולם, משורר, בא ומתקיים מיד. חבלי-הגאולה קשים לא פחות מחבלי-לידה, אם לא יותר מהם. והאיש שמעצם טבעו חולם הוא, מואס

לחלום עד בוא הערב, רעב ובלוט-עינים,

על לובן הגלוסטטה שעל שולחן-המלך

ואם תבוא פתאום

לתת אות לרעי, שלא אכם יומים. (המאירי,

אביגדור, שם: עמ' 20).

לתת, לתת ולתת- זו היא מנת חלקו של המשורר, וגם הרעב בכלל. נותן הוא המשורר מחלב-דמו, מעסיס-נפשו, מתמצית-חיי-את כל אשר יש לו, ברוח מרוממת אדם. באהבת מזככת נפש, בהרגשת-חיים חדשה. זאת היא ארץ הגולה, לפי דעתו של המאירי, המשורר היהודי המובהק. אבל בארץ החלום נטל עליו לא רק לסבול יסורי נפש וגוף, ואפילו חרפת רעב, עליו להיות פה לא רק נדיב-לה בעניי-רוח, כי אם גם נדבן בעניי-חומר. עליו תמיד לתת, לתת ולתת. וגזירת-חיים זו-לתת, לתת ולתת, מבלי לקחת כל דבר, לסבול גם בדידות וגם רעב בארץ החלום והכוסף-היא שהיתה בלי ספק הגורמת העיקרית ומרירות ולאכזבה שהשתלטו בשירי ארץ-ישראל של המאירי, שהביאו להקדיש מדור מיוחד **לארץ-ישראל**, אשר בו יקרא אותה בשם **"ארץ סנורים"** ו**"ארץ הבלימה"**- במקום **"ארץ-הבחירה"**. והיא שעוררתו לשוב ולשיר בגעגועים על ימי המדבר של **הגלות** ולהושיט ידו לאחיו שבתמול. (יעוז-קסט, חנה, שם: עמ' 89).

והיא גם שהוציאה מפי-עטו את הדברים הקשים והמוקשים, **שגלות יהודה קשה ומרה הרבה יותר מגלות בבל וגלות מצרים כאחד**. והיא-היא שהשיאה לבסוף את עיניו למרומם "כלפי שמי ריק". בשירו זה של המאירי, מגיעה שירתו לשיא של יאוש, יאוש שאחריו אין עוד דבר מלבד ה"ריק", וה"אין". כאן, נדמה, קצה-הגבול לא רק של חיוב-החיים, כי אם גם של כוח-השיר. כאן רואים אנו את המשורר יושב על הר בגליל העליון ומביט בפני אל-ומה רואה הוא? לא כלום. אמנם, סביבו מתמתח הגליל והוא "נושם, וצוהל, לייחם תנובה בדמם הרודם של שדות-תלאובה, והים מזמר והסתיו נותן ריח". (שם: עמ' 90-91).

הכל ככותב עלי ספר, בחרוז, במשקל ובאמרי-שפר- אבל לו אין תנובה ואין לשד, אין שורש ואין צמרת, אין לחש-עלים ואין פרח-תפארת, אף לא שיר, ולא משקל וקצב-כי אם דממת-מוות, שאין לה לא דמות ולא גוף פורה.

אנו שומעים כאן מעין הד של שירי י. ל. גורדון ומ. מ. דוליצקי, אשר בהם הגיעו משוררי ההשכלה אל הקץ-אל קץ האמונה והשירה כאחד, אל קץ המציאות והחזון כאחד. בדומה להם המאירי קורא מן המצר, כמתוך חוסר-ישע ואפס-תקווה. (ריבולוב, חנה, שם: עמ' 239).

"שיר, תן לי שיר, מאין לי שיר, אם לבי הסתאב ?

מאין זיק אור- ובמוחי תועלת ?

מאין לי לחן

כל מורש בי כואב,

עד כדי לצאת מן הדעת ?

מאין לי שיר- באין לי שמים לשאת את ידי

(אליהם) ? (המאירי, אביגדור, 1954: עמ' 14).

מה-פשרו ומה-מקורו של השיר הזה שלאחר יאוש? מאין יונק ושפע כל היאוש הממית הזה? כל זה בא מאי-התאמת המציאות אל החזון. מאי-הקיום של חלומות התפארת, שטופחו וחוממו בבית אמא וסבא. כי, מספר לנו שוב המשורר בווידויו: הוא בא **לארץ-ישראל** במצוות סבו, שהיה "מביט לזהט מתוך הגמרא" ובוכה בחצות על גלות השכינה ומצפה "בלב מלא-אל ובנפש ברה לרמז אליהו הנביא, מוכן בכל רגע לקום וללכת, להכתיר את מלך יהודה עלי הר-הבית". (יעוז-קסט, חנה, שם: עמ' 94).

כן, זה הנכד הנאמן של הסב המאמין בא **לארץ-האבות**, מלא אמונה. ואמנם, בראשית בואו לשם ראה "אלוהים בכל בבת עין", ראה "מתנקשים ארץ ושמים", וגם אחים ראה, וברכה ואהבה ראה, אהבה עד בלי די. הוא ראה שדות, וכפרים ראה, והרים ראה. ובראותו את כל אלה הכין גם שיריו האחרונים. ומוכן ומזומן היה בבוא יום הדין, בהנתן האות, לקשור כתר מכל הדמעות, מכל פנינות-הדם ומכל התפילות והתחינות-לקשור כתר לראש "התינוק המשיח". (מיתל, יצחק, שם: עמ' 227).

כן, מוכן ומזומן היה המשורר למשיח. ומה עלה לו לרצונו זה? לחלומו זה? כעני בפתח הוא עומד על-יד הכותל ורואה: אמו השכינה, החלוצה הקודחת, נבהלה מן השעה הגדולה והפילה וולד מת. והוא מסיים את שירו בשורות אבל וקינה, שיש בהן משהו מן הקול הקורע של הנביא:

"לא הרת-שיר היא זאת האדמה,

לא הרת- משיח, כי כנעני-עד.

ובכל זה, לא שקעה האמונה ולא מתה השירה. המאירי שב אל נעימת הרוך של השירה הטהורה, שטעם לה כשל תפילה. כי כל פעם שהוא רוצה לשוב אל מקורו- אין לו דרך אחרת. ואמנם, מתגעגע ומתפלל הוא על דברים קטנים מאוד: על מיטה יבשה עם סדין טהור, וטיפס-מים נקיה לרחוץ את אזניו.

המאירי שר לארץ-ישראל, ובאותו זמן הוא שר לארץ-מולדת, שהיא באמת ארץ-הגולה. הוא שר בכל רצונו למלחמה, והוא אוכזב ממנה מאוד, ובאותו תקופה הוא שר לשבייה. אך השאילה החשובה היא: לאיפה מקום היא השייבה, לארץ-מולדת או לארץ-ישראל? מבקרים רבים מדברים שהמאירי שר למלחמה יותר משירתו לשבייה, אביגדור המאירי מדבר על **המלחמה והגולה בעת ובעונה אחת**, אנו רואים שהגולה והמלחמה בשירתו של המאירי, צועדים ביחד, והמטרה היא: ההשפעה על קורא שלו, דרך המונחים האלה.

המסקנות:

1. אביגדור המאירי היה משורר מדבר-שיר, הממזג את היסוד הפובליציסטי בתוך עצם הבנין השירי, כדי לחזק בו את כוח דברו.
2. חלומות הילדות של האיש, כל איש, הם חוטי-היסוד ברקמת-החיים שלו. אולם אצל המאירי הם יותר מחוטים ברקמה. הם יסוד מוסד בשירתו.
3. המאירי כתב על המלחמה בהשפעתו ממלחמת העולם הראשונה, כאשר היה בצבא ההונגרי ונפל בשבי במלחמה הזאת. על כן אנו רואים שהמלחמה והשבייה שבאה בעקבותיה השפיעו רבים באופי יצירותיו של המאירי.
4. המאירי, הוא המשורר העברי, שנשתמרו בו חן-ילדות וריח תורה, חס על רצח חלומות לא פחות משהוא חס על רצח גופות. חוש היופי והמוסר שלו שמר עליו שלא לבער עוד יותר את מראה האדם, כפי שנתגלה במלחמה.
5. בשירתו של המאירי, הוא שמר עד כמה שידו מגעת, על הנעימה השירית, שלא פעם עולה ממנה גם הד התפילה והתחינה והמלחמה.
6. בהשפעתו של המאירי ממאורעות המלחמה, הוא נהפך למשורר ריאליסטי מובהק.
7. בשירים של המאירי וודאי לא נמצא את מיטב-השיר, אבל וודאי בהם נמצאו בהם ממיטב החווייה הגדולה, האחת והיחידה, שאין שניה לה.

מי-שהוא בגד-פה, מי-שהוא נכרי פה, מי-
שהוא אויב פה במבצר יהודה,
מי-שהוא מעוור פה את העינים, מי-
שהוא מכר פה את מצודת-דויד
בעבור נעלים----- (המאירי, אביגדור
1957: עמ' 17).

ברור הדבר מאוד, שאכזבה אחרונה זו היא הקשה שבאכזבות חייו. כי האכזבות הראשונות באוהו בימי חרפו, עת עתה במדבר-בגלות, במלחמה ובשבייה-ואפשר היה לראותן, בשעת התעוררות האמונה, כאותות וכמופתים המכשירים ומחשלים את האדם **מישראל** למה שיבוא בעתיד, כמיישרים "בערבה מסילה לאלוהינו"- אבל אכזבה זו שבאתהו כאן בתוככי ירושלים, בתוככי **ארץ-ישראל**- מה משמעותה? ומה היא נושאת בתוכה לעתיד, אם יש עוד עתיד? (מיתל, יצחק, שם: עמ' 231).

בדברנו במשוררים, וביחוד משוררים תוהים ותועים, חולמים ומורדים, אין אנו חייבים להשיב תמיד על שאלות הנשאלות, ואם גם קשות הן, כי-יודעים ומבינים אנו שכאן השאלות עצמן חשובות לא פחות מן התשובות, אם לא יותר מהן. ובטפלנו במשורר הרואה את עצמו כבן לאביו הקדמון בר בר-חנא, וודאי שאין אנו חייבים לקבל כל דבר במידה אשר ניתן לנו.

"בשמי מרום שמש, הזורעים חלומות,

ידא אביכם ויתעה באורה

שם יחרוש, שם יזרע גוזמאות נשגבות". (המאירי,

אביגדור, שם: עמ' 19).

אם יש לנו צורך בראייה אחת או שתיים, שאפילו הוא, המשורר המאוכזב והמצליף בשבט-עברתו, עוד לא אמר נואש לכל, אפילו לאחר שנתבסס מן ה"גוזמות הנשגבות", דיינו אם נזכור את שירי ההתעוררות והאמונה שלו, כי בשעה שזוכה האיש להכבש-מחדש על-ידי אמונה ואהבה נעשה לו חביב ויקר גם עמו הדל, הקט והבזוי-וגופו הוא המט, מתחיל ממילא פורח כגן לכל כיעוריו של העם הזה, כלטל השמים. כי בלעדיו, בלעדי העם, מה הוא, בנו ומשוררו. (יעוז-קסט, חנה, שם: עמ' 101).

לבסוף צריך לי לומר: אמנם, אין הוא המאירי חדל מהיות את אשר הוא, ואין הוא פוסק מלשיר את שירו שנועד לו מימי בראשיתו על אדמות. ומהתפלל "תפילה לאור הסנה", כי אם גם המשיח עוד לא בא- עדיין "הסיני רותח" ועדיין החורז קודח.

- [11] ----- . יתום ירושלים. שוקן (ירושלים 1945).
- [12] ----- . כלפי שמי ריק. דביר (תל-אביב 1954).
- [13] ----- . מצדה. שוקן (ירושלים 1925).
- [14] ----- . משירי אביגדור פוירשטיין. דביר (תל-אביב 1912).
- [15] ----- . שירי מולדת. שוקן (ירושלים 1941).
- [16] ----- . זילברשלג, יצחק. השירה העברית בעולם החדש. אחיספר (ניו-יורק 1943).
- [17] ----- . טרטנר, שמואל. עיונים בשיריו של אביגדור המאירי. שוקן (ירושלים 2008).
- [18] ----- . יהודה, מנחם. אביגדור בשיריו המובהקים. מוסד ביאליק (ירושלים 2007).
- [19] ----- . יעוז-קסט, חנה. לבטי זהות ולבטי קיומיות יהודית ביצירת המאירי. עם עובד (תל-אביב 1983).
- [20] ----- . ליפשיץ, אריה. חייו ויצירותיו של המאירי. מוסד ביאליק (ירושלים 1982).
- [21] ----- . מיתל, יצחק. שירים ומשוררים. דביר (תל-אביב 2007).
- [22] ----- . מסטבוים, יואל. האגדות של אביגדור המאירי. הקיבוץ המאוחד (תל-אביב 1961).
- [23] ----- . עמיר, תמיר. בפרדס של אביגדור המאירי. שוקן (ירושלים 1985).
- [24] ----- . צלגוב, ערן. על הפואמות של המאירי. מסדה (תל-אביב 2011).
- [25] ----- . רבידוביץ', שמעון. פרק בתולדות ספרותנו החדשה. יצחק בן צבי (ירושלים 1946).
- [26] ----- . רותי, דינה. אביגדור המאירי המשורר. עם עובד (תל-אביב 2001).
- [27] ----- . ריבולוב, מנחם. מעולם לעולם. ההסתדרות העברית באמריקה (ניו-יורק 1955).

8. עם חלב-אמו של המאירי, הוא ספג אל קרבנו את חלב-הקדושה שלה. ארץ-ישראל היתה לו "אמו, הורתו".

9. אפשר שדווקא, משום געגועיו של המאירי למשיח, הוא מר ומתמרמר כל-כך, והופך שיר-שמחה של גאולה, או ראשית גאולה, לשיר-עצב של גלות.

10. בדעתו של המאירי: לא כל מה שרוצה, או חולם, משורר, בא ומתקיים מיד. חבלי-הגאולה קשים לא פחות מחבלי-לידה, אם לא יותר מהם.

11. ובדברים ברורים יותר ידבר אלינו המאירי בשיריו של הגולה על נושא הגולה של היהודים בכל רחבי העולם, אך בסגנון כל כך בהיר. ואם כי יודע הוא, יותר מכל שאר האנשים, שיש חלומות קסם משלל גוני-הקשת.

12. נותן הוא המשורר מחלב-דמו, מעסיס-נפשו, מתמצית-חיי-את כל אשר יש לו, ברוח מרוממת אדם, באהבת מזככת נפש, בהרגשת-חיים חדשה. זאת היא ארץ הגולה, לפי דעתו של המאירי.

13. יוצאו מפי-עטו של המאירי את הדברים הקשים והמוקשים, שגלות יהודה קשה ומרה הרבה יותר מגלות בבל וגלות מצרים כאחד.

14. המאירי בכמה משיריו מדבר על אכזבתו הגדולה על מצבם הרע שי היהודים בגולה, והוא היה מצפה למשיח כדי לגאול את בני עמו, (לפי דעתו).

15. המאירי שר לארץ-ישראל, ובאותו זמן הוא שר לארץ-מולדת, שהיא באמת ארץ-הגולה. הוא שר בכל רצונו למלחמה, והוא אוכזב ממנה מאוד, ובאותו תקופה הוא שר לשבייה.

16. המאירי השתמש במונחים הידועים שביצירותיו: **המלחמה, ארץ הגולה, ארץ המולדת, המשיח... וכו,** כדי שיהיו אמצע חשוב לשכנע את הקורא שלו

המקורות:

- [1] בהר, נומק. שירי המלחמה של המאירי. דביר (תל-אביב 2009).
- [2] בלבן, אברהם. אביגדור המאירי. מוסד ביאליק (ירושלים 1947).
- [3] בן-עזר, אהוד. שירי מולדת של המאירי. ראובן מס (ירושלים 1973).
- [4] הולצמן, אבנר. אביגדור המאירי וספרות המלחמה. מערכות (תל-אביב 1986).
- [5] ----- . בין ביאליק לאביגדור המאירי. עם עובד (תל-אביב 1989).
- [6] המאירי, אביגדור. איפה המשיח. שוקן (ירושלים 1957).
- [7] ----- . ארץ הגולה. מוסד ביאליק (ירושלים 1956).
- [8] ----- . בין שני האדם. דביר (תל-אביב 1930).
- [9] ----- . חלומות של בית-רבן. מוסד ביאליק (ירושלים 1962).
- [10] ----- . ילקוט שירים. עם עובד (תל-אביב 1976).